

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 175/2022-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **LESY Slovenskej republiky, štátny podnik**, Námestie SNP 8, Banská Bystrica, IČO 36 038 351, zastúpeného JUDr. Pavlom Halajom, advokátom, Námestie slobody 2, Revúca, proti uzneseniu Okresného súdu Prievidza č. k. 16 C 82/2006-640 z 23. júla 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. októbra 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie v jeho druhom výroku zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a napadnutého uznesenia vyplýva nasledovný stav veci: Sťažovateľ bol úspešnou stranou v spore, v ktorom sa proti nemu ako žalovanému v 2. rade žalobca [REDACTED], domáhal odstránenia krívd minulého režimu v zmysle zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam (ďalej len „zákon o cirkevných reštitúciách“), keď žiadal o navrátenie vlastníckeho práva k špecifikovaným nehnuteľnostiam a o vydanie týchto nehnuteľností.

3. O nároku sťažovateľa na náhradu trov konania proti žalobcovi bolo rozhodnuté uznesením Okresného súdu Prievidza (ďalej len „okresný súd“) č. k. 16 C 82/2006-578 zo 14. decembra 2017, ktoré v spojení s potvrdzujúcim uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 6 Co 87/2019-589 z 21. augusta 2019 nadobudlo právoplatnosť 2. októbra 2019. O výške náhrady trov konania rozhodol okresný súd uznesením č. k. 16 C 82/2006-613 z 28. januára 2021 vydaným vyšším súdnym úradníkom, v ktorom pri vyčíslení trov konania vychádzal z hodnoty veci, aplikujúc § 10 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

4. Na základe žalobcom podanej sťažnosti proti uzneseniu z 28. januára 2021 rozhodol okresný súd napadnutým uznesením tak, že uznesenie vyššieho súdneho úradníka zmenil tak, že druhým výrokom uložil žalobcovi povinnosť zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov prvoinštančného konania vo výške 1 860,78 eur. V odôvodnení napadnutého uznesenia okresný súd s odvolaním sa na nález ústavného súdu č. k. IV. ÚS 604/2020-44 z 9. februára 2021 uviedol, že pri určovaní základnej sadzby tarifnej odmeny je potrebné aplikovať § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, keďže v zmysle záverov uvedeného nálezu ústavného súdu podstatou reštitučného konania bolo posúdenie splnenia podmienok podľa zákona o cirkevných reštitúciách, to znamená, že pre účely náhrady trov konania ide o taký predmet sporu, ktorý nie je peniazmi ocniteľný.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Ťažiskovým predmetom ústavnej sťažnosti je spor o aplikáciu príslušného ustanovenia vyhlášky pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny za jednotlivé úkony právnej služby. Nepriznanie plnej náhrady trov konania považuje sťažovateľ za porušenie jeho práv. Zastáva názor, že v spore o určenie vlastníckeho práva mal byť aplikovaný § 10 ods. 2 vyhlášky, ktorého doslovný (gramatický) výklad nepripúšťa inú možnosť. Vo svojej argumentácii polemizuje s názorom vyjadreným v náleze ústavného súdu č. k. IV. ÚS 604/2020-44 z 9. februára 2021 a poukazuje na rozhodovacu prax najvyšších súdnych autorít, ktorá sa ustálila v tom, že v spore o určenie vlastníckeho práva sa základná sadzba tarifnej odmeny určuje z hodnoty veci, ktorá je jeho predmetom. Výklad okresného súdu s použitím § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky sťažovateľ nie je ochotný akceptovať aj s ohľadom na to, že vo väčšine obdobných prípadov reštitučných sporov priznávali súdy úspešným žalobcom – útvaram cirkvi, plnú náhradu trov konania a pri určení jej výšky vychádzali z § 10 ods. 2 vyhlášky. Pre sťažovateľa to *de facto* znamená, že napriek úspechu v spore a napriek tomu, že mu bola priznaná plná náhrada trov konania, príde o časť svojho majetku predstavujúcu rozdiel medzi priznanou náhradou trov konania podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky a odmenou, ktorú svoju právnomu zástupcovi uhradil alebo musí uhradiť podľa § 10 ods. 2 vyhlášky. Napadnuté uznesenie podľa jeho názoru nedostatočným a nepreskúmateľným spôsobom odôvodňuje výpočet odmeny advokáta, a preto nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Porušením základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu došlo k zníženiu jeho majetku, a tým i k porušeniu jeho majetkových práv.

6. Nález ústavného súdu č. k. IV. ÚS 604/2020-44 z 9. februára 2021, o ktorý okresný súd oprel svoje rozhodnutie, sťažovateľ označuje za prelomový, pretože v ňom ústavný súd konštatuje, že

doslovný výklad § 10 ods. 2 vyhlášky učineny všeobecným súdom je protiústavný a porušuje práva útvaru cirkvi, čo žiaden senát ústavného súdu dosiaľ nekonštatoval. Práve naopak, ústavný súd vo svojich rozhodnutiach pripustil možnosť výkladu v prospech § 10 vyhlášky. Napriek zneniu § 13 ods. 1 zákona o ústavnom súde IV. senát ústavného súdu nepredložil vtedajšiu ústavnú sťažnosť útvaru cirkvi na rozhodnutie plénu ústavného súdu. Následne sťažovateľ podrobuje kritike samotný nález ústavného súdu.

7. Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľ navrhuje, aby senát ústavného súdu po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie túto predložil plénu ústavného súdu na zjednotenie právnych názorov senátov a, pokiaľ sa tak nestane, navrhuje, aby na tento účel bola táto ústavná sťažnosť predložená plénu ústavného súdu predsedom ústavného súdu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie označených práv sťažovateľa napadnutým uznesením okresného súdu o výške trov konania z dôvodu nesprávnej aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, hoci išlo v prerokovávanej veci o spor, ktorého predmet bol oceníteľný peniazmi, a teda opodstatňoval použitie § 10 ods. 2 vyhlášky.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

9. Vo všeobecnosti platí, že spor o náhradu nákladov konania nedosahuje spravidla sám osebe intenzitu zakladajúcu porušenie základných práv a slobôd, akokoľvek sa môže účastníka konania citeľne dotknúť. Z judikatúry ústavného súdu (IV. ÚS 248/08, III. ÚS 125/2010, I. ÚS 134/2016) vyplýva, že rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi je zásadne výsadou týchto súdov, pri ktorej sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania. Ústavný súd pri posudzovaní problematiky nákladov konania, t. j. problematiky vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi vedľajšej, postupuje nanajvýš zdržanlivo a k zrušeniu napádaného výroku o nákladoch konania sa uchýľuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces) extrémnym spôsobom, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (rovnaké závery porov. napr. aj v IV. ÚS 248/08, II. ÚS 64/09, I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, z novej judikatúry II. ÚS 153/2016, II. ÚS 681/2016, IV. ÚS 498/2018, II. ÚS 100/2020).

10. Taktiež je potrebné zdôrazniť, že ústavný súd nie je ďalšou inštanciou v sústave všeobecného súdnictva, ale nezávislým orgánom ochrany ústavnosti pôsobiacim mimo tejto sústavy, pričom vo svojej judikatúre sa riadi zásadou minimalizácie zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti preskúmané (napr. IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010). Z tohto postavenia mu preto neprislúcha posudzovať vecnú správnosť právneho záveru, ku ktorému okresný súd pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia dospel. Ústavný súd však musel zaujať stanovisko k tomu, či napadnuté uznesenie okresného súdu spĺňalo požiadavku ústavnosti (odôvodnenie majúce požadovanú kvalitu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy), rešpektujúc pritom svoj ustálený právny názor, v zmysle ktorého postup všeobecného súdu v súlade s platným a účinným zákonom (procesnými a hmotnoprávnymi predpismi konania v predmetnej

veci) nemožno hodnotiť ako porušovanie základných ľudských práv (napr. I. ÚS 8/96, I. ÚS 6/97, II. ÚS 81/00).

11. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti v minulosti viackrát posudzoval postup všeobecných súdov, ktoré pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania v rámci konania o cirkevných reštitúciách aplikovali pri výpočte základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (neoceniteľný predmet konania) s poukazom na osobitný charakter konania podľa zákona o cirkevných reštitúciách. Odôvodnenie aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky všeobecnými súdmi ústavný súd vyhodnotil ako ústavne akceptovateľné, a z tohto dôvodu ústavné sťažnosti pri predbežnom prerokovaní odmietol (III. ÚS 201/2013, III. ÚS 355/2013, IV. ÚS 740/2013, II. ÚS 598/2014, III. ÚS 125/2020). Pre objektivnosť a reagujúc tak aj na argumenty sťažovateľa je však potrebné uviesť, že vo veci sp. zn. II. ÚS 598/2014 ústavný súd pripustil, že oba výklady týkajúce sa určenia základnej sadzby tarifnej odmeny pri reštitučných sporoch vrátane doslovného výkladu § 10 ods. 2 vyhlášky možno považovať za ústavne konformné.

12. V náleze č. k. IV. ÚS 604/2020 z 9. februára 2021 ústavný súd pristúpil k meritórnemu preskúmaniu postupu všeobecného súdu, ktorý pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny v reštitučnom konaní vychádzal z § 10 ods. 2 vyhlášky a v rámci neho sa ústavný súd zaoberal konkurenciou dvoch do úvahy prichádzajúcich ustanovení vyhlášky pri určovaní základnej sadzby tarifnej odmeny [§ 10 ods. 2 vyhlášky *versus* § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky], ktorú vyhodnotil v prospech záveru o neoceniteľnosti predmetu sporu. Zdôraznil, že v danom prípade nejde o bežnú určovaciu žalobu o určenie vlastníka nehnuteľnosti, ktorá by odôvodňovala použitie § 10 ods. 2 vyhlášky, ale o žalobu špecifickú tým, že v nej ide o posúdenie splnenia podmienok na umožnenie nápravy krívd minulosti. Do popredia sa tak dostal zmysel a špeciálna povaha zákona o cirkevných reštitúciách.

13. Na citovaný nález následne nadviazal ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 50/2022 z 26. januára 2022, ktorým bola odmietnutá ústavná sťažnosť totožného sťažovateľa, v ktorej uplatnil takmer identickú argumentáciu ako v tejto ústavnej sťažnosti. Ústavný súd v predmetnom uznesení sťažovateľovi ozrejmil, že hoci gramatický výklad, na ktorý sťažovateľ poukazoval, je legitímnym spôsobom aplikácie práva, pri jeho použití je nevyhnutné dbať na to, aby sa nestratil účel právnych inštitútov nielen priamo upravených, ale aj dotknutých spornou normou (IV. ÚS 1/02), tak ako to bolo v posudzovanom prípade. Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona. Jazykový výklad môže totiž v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu predstavovať len prvotné priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis; na overenie správnosti či nesprávnosti výkladu, resp. na jeho doplnenie či spresnenie potom slúžia ostatné interpretačné prístupy postavené na roveň gramatickému výkladu, najmä teleologický a systematický výklad vrátane ústavne konformného výkladu, ktoré sú spôsobilé v kontexte racionálnej argumentácie predstavovať významný korektív pri zistení obsahu a zmyslu aplikovanej právnej normy (IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, m. m. I. ÚS 306/2010).

14. Z uvedenej judikatúry ústavný súd vychádzal aj v jednom zo svojich posledných rozhodnutí (nález č. k. II. ÚS 510/2021-58 zo 16. februára 2022), ktorým vyhovel ústavnej sťažnosti útvaru

cirkvi a zrušil uznesenia konajúceho súdu o výške náhrady trov konania, pričom okresnému súdu vytkol, že pri aplikácii § 10 ods. 2 vyhlášky vychádzal výhradne z gramatického výkladu dotknutého ustanovenia a vôbec nezohľadnil špecifické okolnosti prerokovávanej veci, a to osobitný predmet konania, zmysel a účel zákona o cirkevných reštitúciách ani judikatúru ústavného súdu k tejto problematike. Ústavný súd tak nadviazal na právne závery prijaté vo veci sp. zn. IV. ÚS 604/2020 a zopakoval, že vzhľadom na špecifickú povahu zákona o cirkevných reštitúciách nemožno nároky na základe neho uplatňované v súdnom konaní stotožňovať s klasickými žalobami o vydanie nehnuteľností, v ktorých by sa tarifná odmena advokáta určovala z tarifnej hodnoty veci podľa § 10 ods. 2 vyhlášky, keďže predmetom takéhoto konania je posúdenie splnenia podmienok podľa zákona o cirkevných reštitúciách, čo pre účely náhrady trov konania predstavuje peniazmi neoceniteľný predmet konania.

15. V uvedenom sumári rozhodnutí ústavného súdu týkajúcich sa otázky posudzovania náhrady trov konania v rámci konania o cirkevných reštitúciách tak možno nájsť odpoveď na argument sťažovateľa o prelomovosti nálezu IV. senátu ústavného súdu. Ako vyplýva z uvedeného, otázku (ne)oceniteľnosti predmetu sporu v takomto type konaní možno považovať za ustálenú, a preto námietka sťažovateľa neobstojí a rovnako z totožného dôvodu nie sú opodstatnené ani návrhy sťažovateľa na uplatnenie postupu podľa § 13 zákona o ústavnom súde.

16. Z týchto záverov prijatých ústavným súdom v citovaných rozhodnutiach vychádzal aj okresný súd vo svojom napadnutom uznesení, preto bez potreby detailnejšieho vysporiadavania sa s polemikou sťažovateľa s nálezom ústavného súdu vo veci sp. zn. IV. ÚS 604/2020 vyhodnotil ústavný súd námietku sťažovateľa o nesprávnosti aplikácie právnej normy na prejednáváný prípad ako celkom neopodstatnenú. Na tomto mieste sa žiadať dodať, že je zavádzajúce tvrdenie sťažovateľa o tom, že mu nebola priznaná plná náhrada trov konania, pretože táto mu bola priznaná v plnej výške uznesením okresného súdu č. k. 16 C 82/2006-578 zo 14. decembra 2017 v spojení s potvrdzujúcim uznesením krajského súdu č. k. 6 Co 87/2019-589 z 21. augusta 2019, ktoré nadobudlo právoplatnosť 2. októbra 2019, v rozsahu 100 %. Samotná skutočnosť, že sťažovateľ má na prejednávajúcu vec v otázke vyčíslenia trov konania a aplikácie ustanovení vyhlášky odlišný názor, však bez ďalšieho neznamená porušenie ním označených práv.

17. V okolnostiach tejto veci preto nemožno závery okresného súdu vyhodnotiť ako svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplýva z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Ústavný tak dospel k záveru, že argumentácia sťažovateľa aj vzhľadom na už citovanú judikatúru ústavného súdu nie je spôsobilá spochybníť ústavnú udržateľnosť záverov okresného súdu vyjadrených v napadnutom uznesení.

18. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že medzi namietaným porušením základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a napadnutým uznesením okresného súdu nie je príčinná súvislosť, ktorá by signalizovala porušenie označených práv a možnosť vyslovenia ich porušenia po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, a preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako zjavne neopodstatnenú.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu:

19. Dôsledkom napadnutého uznesenia okresného súdu (zo subjektívneho hľadiska) je stav, keď sťažovateľovi je priznané právo na náhradu trov konania v nižšej výške, než mu podľa vlastného názoru patrilo, a to v súvislosti so (podľa sťažovateľa) spornou aplikáciou vzájomne konkurujúcich si ustanovení vyhlášky. Keďže je evidentné, že vyslovenie porušenia vlastníckych práv sťažovateľa bolo v okolnostiach danej veci podmienené zistením porušenia práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivý proces, k čomu nedošlo, nemožno z objektívneho hľadiska uvedený právny stav považovať za porušenie jeho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

20. S ohľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol aj v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

III.3. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy:

21. Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti nekonkretizoval, porušenie ktorého z čiastkových práv, ktoré tvoria obsah čl. 48 ods. 2 ústavy, namieta. Navyše, v ústavnej sťažnosti absentuje akékoľvek relevantné odôvodnenie tvrdeného porušenia čl. 48 ods. 2 ústavy, ktoré by malo ústavnoprávny rozmer.

22. Odôvodnenie návrhu je pritom podľa § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde zákonom danou podmienkou konania pred ústavným súdom. V tejto súvislosti ústavný súd už opakovane konštatoval, že zo vzájomnej väzby medzi relevantnými ustanoveniami zákona o ústavnom súde (§ 43 ods. 1 a § 123 ods. 1) vyplýva, že sťažovateľ musí označiť základné práva a slobody, vyslovenia porušenia ktorých sa domáha, nielen označením príslušných článkov ústavy, ale musí ich konkretizovať aj skutkovo (m. m. IV. ÚS 124/08, IV. ÚS 146/08), t. j. uviesť, z akých dôvodov malo dôjsť k ich porušeniu a navrhnúť v tejto súvislosti dôkazy.

23. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania i jeho ostatnými požadovanými zákonnými náležitosťami osobitne platí v prípadoch, v ktorých osoby požadujúce ochranu svojich základných práv a slobôd sú zastúpené advokátom.

24. Vzhľadom na to, že nedostatok odôvodnenia, ktoré predstavuje podstatnú náležitosť návrhu na začatie konania pred ústavným súdom podľa čl. 127 ústavy (vyplývajú z neho totiž dôvody návrhu, ktorými je ústavný súd podľa § 45 zákona o ústavnom súde viazaný), nie je možné považovať za odstrániteľný nedostatok, ktorý je možné odstrániť po uplynutí lehoty stanovenej v § 124 zákona o ústavnom súde, o to viac v prípade, ak je sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom, ústavný súd v okolnostiach daného prípadu sťažovateľa na odstránenie nedostatkov ústavnej sťažnosti spočívajúcich v nedostatočnom odôvodnení ústavnej sťažnosti nevyzýval (m. m. IV. ÚS 117/2019).

25. Z uvedeného dôvodu ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nedostatok náležitostí ustanovených zákonom.

26. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti v celom rozsahu bolo bez právneho významu rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľa obsiahnutých v petite jeho ústavnej sťažnosti, keďže

rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. apríla 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu